

FAGBOG
til 1.-3. klasse

Klara og Elias ser på ØKOLOGI

Klara og Elias ser på økologi

Landbrug & Fødevarer ©

Redaktion

Hanne Børsch
Kristina Froulund Ladekarl

Design og grafisk tilrettelæggelse

BRAULEIN

Læsepædagogisk bearbejdelse

Marianne Skovsted Pedersen

ISBN: 978-87-87323-05-5

Fotos

Jesper Truelsen: Alle fotos på nær

Danæg s. 7; Henrik Bjerregrav: forsiden (kalv), s.15 (gulerødder), s.20 (grisehytte)
Lars Møller s.17 (bille); Louise Guldborg s. 21 (frikadeller); Søren Trads Møller:
s.16 (strigle), Landbrug & Fødevarer s. 5 +13 (mælk); Landbrugsmedierne: forsiden
(traktor), s. 12 (yver), s. 13 (tankbil), s.17 (sygdom i korn)

Illustrationer

BRAULEIN
e-Types

Trykkeri

PE Offset

Landbrug & Fødevarer

Axelborg, Axeltorv 3
1609 København V

lf.dk og skole.lf.dk

Hæftet er FSC og Svanemærket

Indhold

Økologi på bordet	4
På besøg hos øko-hønsene	6
Øko-køer på græs	10
Grøntsager på marken	14
Økologiske grise	18
Sådan gror planterne	22
Sådan kan du kende et økologisk landbrug	23

Klara og Elias ser på økologi er en del af undervisningsmaterialet **ØKOLOGIENS ABC** til grundskolens 1.-3. klassetrin. Til materialet hører også fagbogen **Mogens Måge på eventyr i økologien**, **Huske-Øko**, en lille **film** samt **elevaktiviteter** og **lærervejledning**.

Se mere om **ØKOLOGIENS ABC** på skole.lf.dk.

Bogen er udgivet med støtte fra Fonden for **økologisk landbrug**

Økologi på bordet

Klara og Elias spiser morgenmad.

Klara ser på mælkekartonen.

- Hvor kommer mælken fra? spørger Klara.
- Den kommer fra en ko. Al mad kommer faktisk fra dyr og planter, siger Elias.

Klara kigger på kartonen igen og spørger:

- Der er et rødt Ø og et grønt blad. Hvorfor er der det?
- Det er fordi, det er økologisk, siger Elias.
- Hvad betyder det? spørger Klara.
- Det betyder, at maden er lavet på en bestemt måde.

En **økologisk landmand** dyrker sin jord og passer sine dyr på en lidt anden måde end landmænd, der ikke er økologiske, fortæller Elias.

Klara tænker lidt.

- Skal vi spørge far, om han vil køre os en tur på landet? Så kan vi se, hvor den økologiske mad kommer fra, foreslår Elias.
- God ide, siger Klara.

Det vil far gerne. De kører afsted.

VED DU, AT...
Økologiske landmænd dyrker jorden og passer deres dyr efter nogle særlige regler.
Det er økologireglerne.

KEND ØKOLOGIEN

- Det røde Ø-mærke viser, at varen er økologisk. Mærket sidder på alle økologiske madvarer i Danmark.

- Dette mærke viser også, at varen er økologisk. Det sidder på alle økologiske madvarer i Europa.

På besøg hos øko-hønsene

Far ved, hvor der ligger en økologisk gård. Her bor Kirsten. Hun er landmand. Kirsten har høns, køer og grøntsager. Klara og Elias besøger først hønsene. Økologiske høns går både udenfor og indenfor.

I stalden

Når hønsene er inde, går de i en stald. Det kaldes et hønsehus. I hønsehuset er der lyst om dagen. Om natten er der mørkt. Det giver hønsene fred og ro til at hvile sig.

Hønsehus på hjul

Kirstens hønsehus er et særligt hønsehus. Det er på hjul. Kirsten kan flytte rundt med hønsehuset. Hun sætter det nye steder på marken. Så kan hønsene altid finde friskt græs.

Andre økologiske landmænd har større hønsehuse, som man ikke kan flytte rundt med.

I hønsegården

Hønsene kan gå ud i en hønsegård.
Her æder de græs.
Hønsene skraber også i jorden med kløerne og hakker med næbbet.
De leder efter orme og insekter.
Det kan de godt lide.
Kirsten fodrer også hønsene med økologisk korn og grøntsager.

Æg

Klara og Elias samler æg fra hønerne.
En **høne** lægger ét æg om dagen.
Kirsten kommer æggene i bakker.
Her kan du se det røde Ø.

En butik på gården

Kirsten sælger æggene i en butik på gården.
Det kalder man en gårdbutik.
I gårdbutikken sælger hun også grøntsager, som hun dyrker på markerne.

VED DU, AT...
Der findes høner og haner.
En høne er en hun.
En hane er en han.

Øko-køer på græs

Økologiske køer går på marken hver dag fra forår til efterår. Her æder de græs. Om vinteren er køerne i stalden.

HVAD ER KLØVERGRÆS?

Kløvergræs er en blanding af græs og kløver. Køer æder meget kløvergræs.

Koen æder

En ko bruger lang tid på at æde græs. Den tygger det mange gange. Landmanden siger, at koen tygger drøv.

Økologisk foder til køerne

Mad til dyr kalder man for foder. På marken dyrker Kirsten korn, **kløvergræs** og majs. Majsen ligner de majs, vi spiser. Men de smager anderledes. Det er foder til køerne. Køer elsker majs. Økologiske køer æder kun økologisk foder.

Økologiske køer æder for eksempel majs, græs og roer. Det kalder landmanden for grovfoder.

En kalv hvert år

En ko skal have en kalv for at give mælk.

For at blive ved med at give mælk, skal koen have en kalv hvert år. Kalven går først sammen med koen. Senere går den sammen med andre kalve.

En ko giver mælk

Hver eftermiddag går køerne hjem til stalden. Her bliver de malket.

Det gør de to gange om dagen.

Om morgenen og om eftermiddagen.

Mælken kommer ud af koens yver.

En økologisk ko giver cirka 30 liter mælk hver dag.

MANGE ØKOLOGISKE KØER
Der er omkring 80.000 økologiske køer i Danmark.

ØKOLOGISK MÆLK I KØLESKABET
Mange danskere køber økologisk mælk. Hver 3. liter mælk, der bliver solgt, er økologisk.

DYREVELFÆRD
Det Økologiske Liv

Økologisk

Hakket økologisk oksekød
4-7% fedt

Servertips:
Serveres med tortillas, blandet grønt, tomat salsa, chili, creme fraiche og guacamole

Vægt: 350g

Pakke dato: 27.11.19
Sidste anvendelsesdato: 04.12.19

På mejeriet

En lastbil henter mælken. Den kører mælken til et mejeri. Mælken blandes med mælk fra andre økologiske køer. Den bliver hældt på kartoner. Økologisk mælk bliver også til økologisk ost, yoghurt og smør.

Mere end mælk

En ko giver meget mælk i 3-4 år. Så bliver den slagtet. Kødet fra Kirstens køer bliver blandt andet til hakket oksekød. Kødet er økologisk, fordi koen har levet økologisk. Skindet bliver til læder. Det kan man lave sko og tasker af.

Grøntsager på marken

Klara og Elias prøver at grave kartofler op.

- Hvordan dyrker man økologiske grøntsager? spørger Klara.
- Alle planter skal have sol og vand for at gro. Planterne skal også have gødning, fortæller Kirsten.
- Hvad er det? spørger Klara.
- På økologiske marker er det mest tis og lort fra dyrene, siger Kirsten.

Klara og Elias fniser. De synes, det lyder lidt ulækkert.

Kirsten forklarer, at gødning fra dyr indeholder **næringsstoffer**.

- Næringsstoffer er mad til planterne. Planterne bruger næring fra gødning til at vokse sig store og flotte. En økologisk landmand bruger gødning fra dyr og gødning lavet af planter.

HVAD ER NÆRINGSSTOFFER?

Det er de ting (stoffer), som planter, dyr og mennesker skal have for at kunne leve og vokse. Du får næringsstoffer, når du spiser mad.

Et eksempel på et næringsstof er kulhydrat. Det får du, når du for eksempel spiser brød, havregryn, grøntsager og frugt.

I marken

Landmandens planter på marken kan have fjender.

Det kan være insekter og små svampe, som vil æde dem.

Det kan også være andre planter. Dem kalder vi for **ukrudt**.

Væk med ukrudt

Den økologiske landmand må ikke bruge **kemi på marken** for at fjerne ukrudt, insekter og svampe.

Kirsten fjerner ukrudtet med en stor rive bag på traktoren.

Hun tænker også meget over, hvilke planter hun sår på markerne. Der må ikke gro den samme plante på samme mark hvert år. Det holder insekter og svampe væk, når man dyrker forskellige planter på marken.

HVAD ER KEMI PÅ MARKEN?

Kemi på marken er syntetiske væsker, der sprøjtes ud på marken for at fjerne ukrudt og insekter, som landmanden ikke vil have.

Nu har Klara og Elias set Kirstens økologiske gård.

- Farvel Kirsten, siger Klara
- Det har været rigtig sjovt at se din gård, siger Elias

Nu skal de se økologiske grise.

HVAD ER UKRUDT?

Ukrudt er planter, som landmanden ikke har sået i marken. Ukrudt kan ødelægge landmandens planter.

A man in a brown shirt and dark pants stands with his hands on his hips, looking towards a young girl and a young boy. The girl has blonde hair and is wearing a white t-shirt and dark pants. The boy has blonde hair and is wearing a blue t-shirt and blue jeans. They are standing in a grassy field. In the background, there is a Honda tractor and a pig lying on the ground. In the foreground, a pig is partially visible, looking towards the camera.

Økologiske grise

Far kører Klara og Elias hen til Anders.
Anders er også landmand.
Han har økologiske grise.
Grisene bor i hytter på marken.

I hytte og i stald

I Danmark går de økologiske **pattegrise** sammen med **soen** i mindst 7 uger.

De bor sammen med soen i en hytte på marken.

Når grisene bliver større,

kommer de fleste ind i en stald.

Her kan grisene også gå udenfor.

Grisene æder

En økologisk gris æder for eksempel friskt græs og rester af grøntsager.

Det tager lang tid at æde det.

Når grisen æder og er mæt,

driller den ikke de andre grise.

EN GRIS – MANGE NAVNE

En so er en voksen hungris, som har fået unger.

Når der er flere, kalder man dem for "søer".

Soens nyfødte unger hedder pattegrise.

I hytten

Soen føder sine unger i hytten.
I hytten er der meget halm.
De små pattegrise drikker mælk hos soen.
Efter nogle dage er de store nok til at
komme ud af hytten.
Så løber de rundt på marken og leger.

Roder i jorden

Soen og de små grise elsker at rode
i jorden med **trynen**.
De finder rødder og insekter,
som de æder.
Soen har ring i trynen.
Så ødelægger den ikke hele græsmarken.

Et bad i mudder

Det er varmt i dag.
Klara hjælper Anders
med at komme vand i et hul i jorden.
Det bliver til et mudderhul.
Grise elsker at bade i mudder.
Det køler dem ned.

Fra gris til pålæg

Grisen vokser sig stor.
Når den vejer cirka 110 kilo,
skal den slagtes.
Grisen bliver slagtet på et slagteri.
Kød fra grisen bliver blandt andet til
hakket grisekød, flæskesteg og pålæg.
Frikadeller og spegepølse kan være
lavet af kød fra grisen.

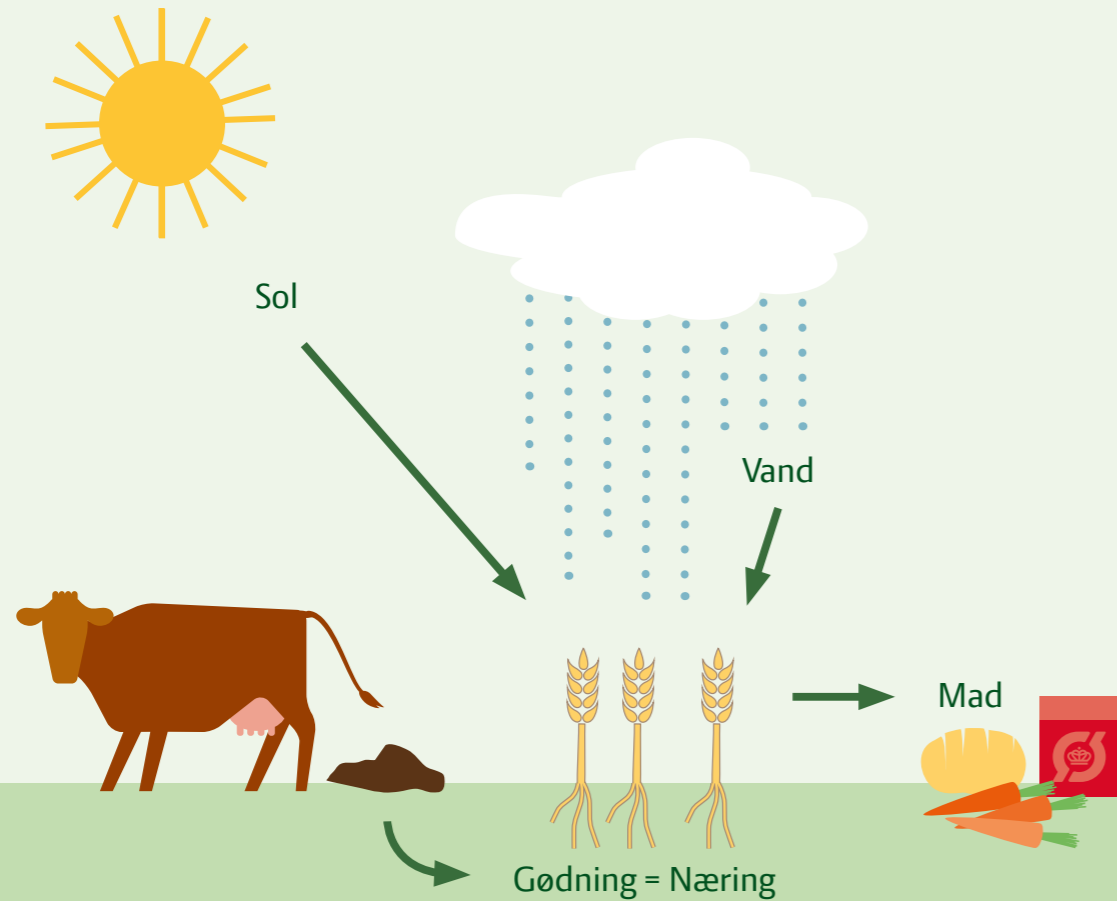
Klara og Elias siger farvel til Anders.
- Det har været rigtig sjovt at se dine grise,
siger de.
Nu går turen hjem igen.

VED DU, AT...
Man kalder næsen
på en gris for en tryne.

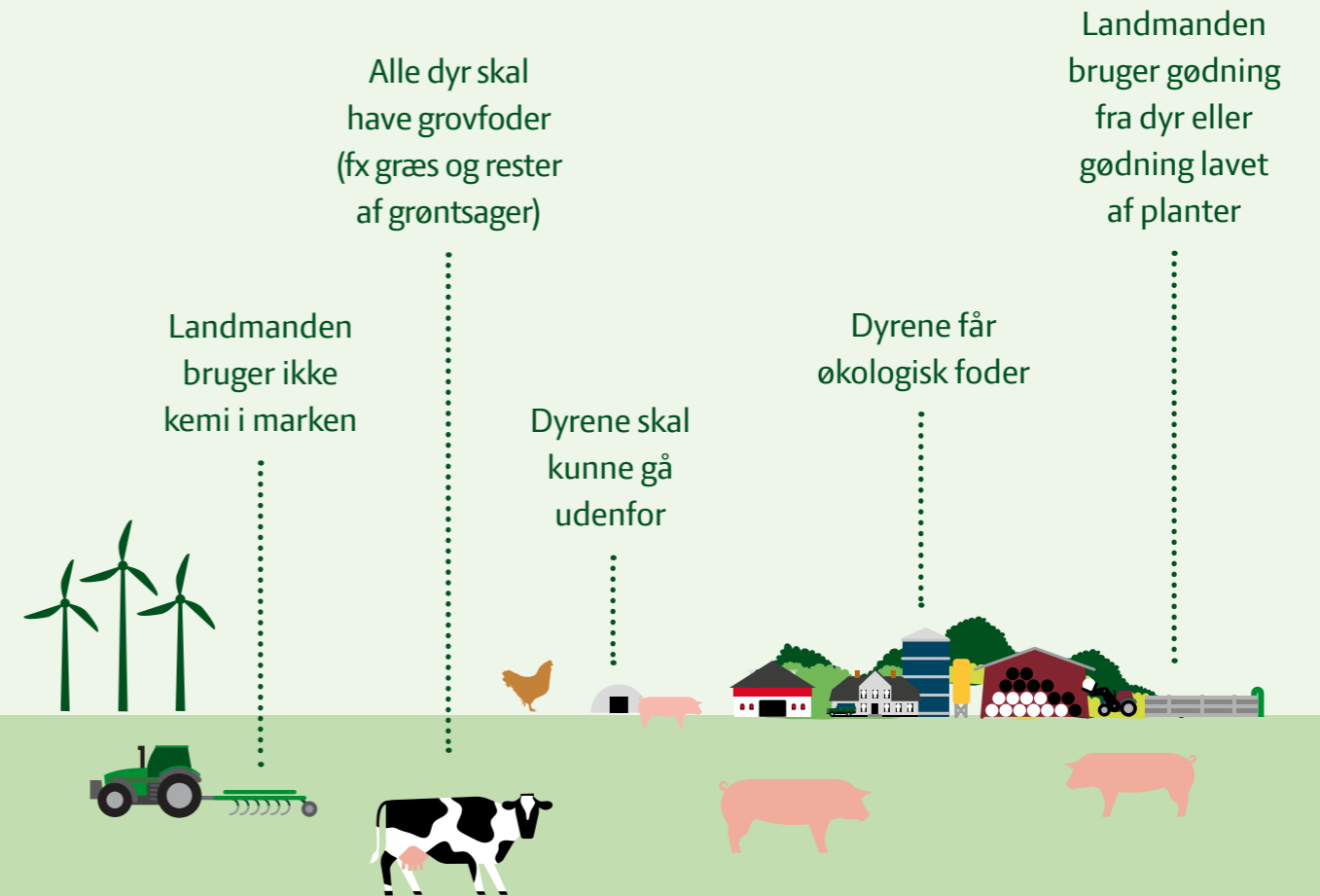

Sådan gror planterne

For at planterne kan gro, skal de have sol, vand og gødning

Sådan kan du kende et økologisk landbrug

Klara og Elias ser på økologi

Økologisk mad kommer fra økologiske dyr og planter.

Tag med, når børnene Klara og Elias tager en tur på landet og besøger økologiske landmænd.

Hvordan lever de økologiske dyr? Hvordan dyrkes de økologiske planter? Bliv klogere på økologi sammen med Klara og Elias.

Klara og Elias ser på økologi er en fagbog om økologisk mad, og hvordan den bliver til. Bogen retter sig mod grundskolens 1.-3. klassetrin og undervisningen i fagene natur/teknologi og dansk. Hæftet kan bruges til faglig læsning eller i flerfaglige temaforløb om mad og landbrug. Find elevaktiviteter, film og lærervejledning på skole.lf.dk.

Brug også bogen i forbindelse med gårdbesøg. På skole.lf.dk finder du både økologiske og konventionelle landmænd, som tager imod skoleklasser. Besøg er gratis for skoleklasser, og gårdene findes over hele landet.

Bogen er udgivet med støtte fra Fonden for **økologisk landbrug**

